

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI Nr. 10

8 MARTIE 1925

In acest număr: *Alegerea dela Reghin de Octavian Goga*; *Azi noapte, La peșteră de D. Ciurezu*; *Răfuiala trecutului de Alexandru Hodoș*; *Recolta iernii de P. Nemoianu*; *Scriitorul-cetățean de Vintilă Russu-Ștrianu*; *Verșorii de Septimiu Popa*; *Iubileul lui Massaryk de Moise Nicoară*; **Publicul și Opera de Mihail Munteanu**; *Gazeta rimată: Electorale de Voiculeț Votsecret*; **Insemnări:** *Supărarea concurenților, Alegerea dela Reghin, D. N. Iorga și revoluția, Fără contracandidat, Abilități întârziate, „Macbeth“ la Teatrul național din Cluj, etc., etc. Notițe bibliografice.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 10 Lei

Țara Noastră

Alegerea dela Reghin

Ascultând chemarea prietenilor care mi-au pus candidatura la alegerea de Cameră din Reghinul-Săsesc, mă cred dator cu câteva lămuriri și pentru binevoitori și pentru adversari.

Că nu simt o atracțiune deosebită față de compoziția specială a actualului Parlament, am dovedit-o, cred, îndeajuns și cu fapta și cu gândul... Din primele zile când s'a zămislit, mi-am tras seama la ce culmi intelectuale sau morale se poate ridica ilustra adunare. N'am prea avut de atunci clipe de regret, că am rămas pe din afară din mila guvernului priceput și-a urnelor inteligente. N'am păstrat absolut nici o rancună întrepriiului domn avocat din Sibiu care mi-a luat locul și s'ar părea că iscălește și astăzi registrul de diurne în Dealul Mitropoliei. Urmărindu-i invariabilul mutism, mi-se pare chiar mai preferabil decât clamoarea ieftină cu care părinții patriei de subt ocrotirea cupolei inundă țara. Spunând adevărul întreg, am avut adese curate tresăriri de mulțumire spontană, când mi-am dat seama că modestul obol cu care sufletul meu e dator binelui public se poate cheltui și altfel decât în tovărășia atâtor meritoși reprezentanți ai sufragiilor mulțimei. Inarmat cu această resemnare m'am ferit consecvent de ori-ce ispită electorală în ultimii trei ani și-am înlăturat cu discreție câteva solicitări amicale... Paginile acestei reviste rămân mărturia convingerilor cu care m'am ales în materie de parlamentarism actual la noi...

Dacă astăzi sunt hotărât totuși să cer votul cetățenilor dela Reghin pentru mândatul de deputat, o fac de sigur nu dintr'o târzie ambiție deșartă, ci din motive mult mai apreciabile. Dincolo de plăcerea îndoielnică de-a sta alături cu atâtea celebrități ale prezentului, se impune problema de-a verifica la un moment dat preferințele conștiinței cetățenești la noi. Alegerea parțială de-acum sunt cel mai potrivit pri-

le pentru a pipăi pulsul vieții politice și a fixa un punct de orientare în vederea zilei de mâine. Țara, smulgându-se din mrejile unui guvern în ajunul plecării, trebuie să-și spuie cuvântul. Orice manifestare de voință în astfel de împrejurări e o semnificare. Cu deosebire aici în Ardeal sunt pline de interes astăzi asemeni certificate publice, fiindcă din indicația lor se pot trage concluzii lămuritoare.

Partidul poporului, intrat în Parlament acum ca să se rostească asupra proiectelor de lege administrativă și electorală, trebuie să se înfățișeze cetățenilor și să le ceară o judecată. După actele guvernării trecute și după cei câțiva ani de opoziție e legitimă dorința lui de-a consulta corpul electoral. Cu deosebire în Ardeal, unde paralel cu volbura demagogică a partidului național noi am dus o luptă permanentă de limpezire a noțiunilor și de consolidare a ideii de stat, e de dorit un răspuns precis din partea maselor.

De-aceia mergem la Reghin să vedem de aproape sufletul poporului și să descifrăm din adâncimea lui propria noastră țarie. Mărturisesc, că în această expediție de explorare plec cu o desăvârșită sinceritate și mai ales cu o perfectă curățenie de gândire. Știu, că mă voi întâlni în cale cu tot bagajul obișnuit al gladiatorilor de urne, care vor deslănțui agitații și injurii, sbîciuind instinctele jșnice cum au făcut-o de-atâtea-ori. Ca niște clopote dogite vor răsuna în pacea onestă a satelor strigătele samsarilor de voturi și deasupra lor se va avânta în toată sonoritatea ei profană retorica părintelui Man dela Gherla, care se va revolta strașnic în fața țărănilor, că subsemnatul tot mai face umbră pământului. Va fi chiôt, va fi bătaie, poate, ca la Dej și ceata selectă a dlui Grigore Filipescu va face minuni. Nu i nimic, le vom înfrunta pe toate, demne atribute ale minunatei noastre democrații... Pe urma acestor învățăminte va câștiga totuși nu numai experiența noastră ci și acel admirabil suflet popular, care se caută pe sine în aceste zile tulburi de procreație, călăuzit de năzuința spre un echilibru statornic.

La o parte, deci, cu tot ce poate fi meschin și frivol în acest contact cu un colț de pământ!

Rog pe toți adversarii mei, ca pe deasupra tuturor credințelor care ne despart, să ferim satele noastre de spectacolul desguștătoarelor trivialități cunoscute, și, dacă se poate, să dăm o luptă civil zată. În orice caz, repet și-aici dorința pe care-o am de-a se păstra cu această ocazie măcar caracterul impersonal al urnelor. Guvernul, complet desinteresat în chestiune, poate împlini cu ușurință cererea, surprimând fatala noapte și ordonând terminarea alegerii într'o singură zi.

Și-acum cu inima liniștită și cu mâinile curate, înainte...

OCTAVIAN GOGA

LA PEȘTERĂ -

*Un frate dela schit m'a dus
La peștera de lângă mânăstire
Și potolit, și rar, ca din psaltire,
Mi-a vorovit tot drumul până sus.*

*Mi-a povestit de „bunul Eronim“
Tălmăcitor de cărți bisericesti,
Răznit de toate cele pământești
Și mai presus de toate ce gândim.*

*Mi-a arătat un colț de piatră ros
Cu litere chirilice pe el,
Cu leatul unui greu răzbel
Pornit pe matca Oltului în jos ..*

*Și'n timp ce-mi povestea mereu
Strângând în pumni un ochi de lumânare,
Eu băjbăeam o urmă de cărare
Prin întunericul păslos și greu.*

D. CIUREZU

AZI-NOAPTE

*In satul meu pierdut printre zăvoae,
A isbucnit azi-noapte primăvara,
Ca un plesnit de aripi dintr'un cuib,
In urma unui ropot scurt de ploae.*

*S'au prăvălit în spre pârâu şuvoae
Şi-a fulgerat deasupra peste culmi,
Un vânt uscat s'a 'ncolăcit pe ulmi
Şi pâcle mari s'au rupt peste zăvoae.*

*Un junc scăpat s'a prăbuşit în râpi
Şi crucea de pe măgură a căzut
Iar baba Linca spune c'a văzut
Un ied sărind,
Şi un brâu de joc alunecând spre râpi.*

*Şi eu arzind, m'am aplecat pe prag,
Ca să mă uit în semnele de vânt —
Şi-un miros crud de muguri şi pământ
A căsunat pe faţa mea, din larg.*

*În trupul meu părea că se îndoae
O vână de lăstari cu muguri noi,
Simţeam adânc, cum simte un zăvoi
Răsuflul de căldură şi de ploaie.*

*Şi-am stat în vânt cu umerii mei tineri
Crescuţi prin lunci şi lanuri verzi de grâu
Îmbujoraţi în valuri de pârâu
Şi-atingşi sfios, în mers, de mlade tineri...*

*Şi satul tot ieşit pe prispe-afară
A tănuit, a răs şi s'a uitat
Cum pâclele de vânt s'au sfâşiat
Şi câmpul a svâcnit de primăvară.*

D. CIUREZU

Răfuiala trecutului

Am salutat în paginile acestei reviste, cu îndreptățită și obiectivă satisfacție, apariția promițătoare a spiritului critic în viața obștească a Ardealului de după război. Pentru unii, această apariție nu e decât o fantomă încărcată de rele prevestiri și sorită să tulbure o tihnă binecuvântată. Noi o privim, pur și simplu, ca preludiul unei normale dezvoltări a societății românești în aceste locuri. E un proces de emancipare intelectuală a opiniei noastre publice, pe care-l socotim firesc și îmbucurător. După lunga perioadă a solidarității naționale, impusă de o dușmănoasă apăsare politică, deplina noastră libertate cetățenească a rupt obezile tăcerii, așezând în locul psihologiei de robi cu priviri piezișe nobila obișnuință a omului civilizat de a gândi cu propriul său cap. Fericita transformare și-a proiectat răstrângerile ei și asupra păturei noastre conducătoare. S'a încheiat, fără reîntoarcere, era admirațiilor necondiționate. Convenționalul fruntaș al neamului, ale cărui fapte cădeau dincolo de hotarele incomode ale criticii, al cărui talent nimeni nu-l așeza în niciun soi de cumpănă, și ale cărui merite nu se consacrau pe arena largă a tuturor, ci se pecetluiau între auguri, această persoană sacrosanctă (de dragul uniunii sacre, firește,) a devenit un anacronism supărător într'o țară, care, ar trebui să ne mai aducem aminte câteodată, a ieșit din sclavia întinericului.

Prin urmare, celebrul *Tabu* e o superstiție locală, care a căzut în desuetudine...

Totuș, acest fenomen natural al unor vremuri schimbate n'a fost priceput de toată lumea dela noi. Inerția, se vede, nu e numai o lege mecanică; ea este, din păcate, și o forță socială, care pune multe bețe în roatele istoriei unui popor. Iată penitruce mai trăiesc încă, în această parte a g'obului, români buni și creștini cumsecade, — puțin cam spurcați la vorbă, — cari ne poruncesc și de-aici înainte să ne prosternem, cu gura căscată de admirație, în fața impecabilului fruntaș al neamului, jurând obește pe discursurile sale apoase, cu consistente greșeli de gramatică, și acordându-i un credit nelimitat și patriotic pentru toate celelalte erori, prezente, trecute și viitoare. Pornind dela o nouă doctrină a *solidarității provinciale*, însărcinată să înlocuiască, fără succes, *solidaritatea națională* de altă dată, o ceată de întârziati

osândesc, ori de câte ori au prilejul s'o facă, scrisul nostru de trei ani încoace, care, cu modesta lui năzuință de a căuta drumul cel mai drept pentru cristalizarea unei unități de simțire în granițele lărgite ale României, s'a încumetat să elimine, cu îndărătnică hotărâre, toate piedecile cari se opun noului ideal sufletesc al românismului de pretutindeni. Noi nu suntem, pentru aceștia, decât executanți primejdioși ai unui imn de ură, cântat pe o gamă stridentă de injurii.

* * *

Grozava învinuire a luat încă odată, deunăzi, o înfățișare concretă. În preajma congresului partidului național, care a fost chemat să examineze, — cu atâta seninătate de cuget, — problema unei concentrări a tuturor partidelor de opoziție, ziarul *Patria*, condus de d. Ion Agârbiceanu, reia cu multă pornire aceeași temă, asvâriind definitivă ei sentință asupra aceluia cari și au permis să îndrepte „săgețile” lor spre „cele două figuri clasice” ale luptelor noastre din ultimele (câte?) decenii. Ați ghicit numai decât, e vorba de domni Alexandru Vaida și Iuliu Maniu. Și ați înțeles, tot atât de repede, ceace nu se poate ierta. Oricât de dulce ar fi răsunat, sub redingotele disciplinate ale comitetului de o sută, liricul apel al șefului dibaci, oricât de imperioasă ar fi nevoia unei angelice prefăcătorii de ocazie, oricât de bine simulată a fost dorința unei împăcări sincere cu adversarii de ieri, îndrăsneala noastră, a acestora dela *Țara Noastră*, de a fi supus unei judecăți critice act vitate, dela unire încoace, a „conducătorilor autorizați” ai Ardealului, scoțând la lumină atitudini protivnice consolidării statului român, aceasta nu ni se poate ierta. Am săvârșit oribilul delict de a gândi. Am cutezat să avem opinii. Mai rău, să le scriem pe hârtie, și să îndeplinim această formalitate cu oarecare convingere; prin urmare, cu răsunset. Ne-am îngăduit, să ne sbatem pentru o credință a noastră. Dacă am fi trăit în evul mediu, imprudența aceasta ne-ar fi expus să fim arși pe rug. Spre norocul nostru, epoca intoleranței religioase a trecut. Astăzi, riscul ne pare mult mai redus. D. Ion Agârbiceanu își dă sentința sa inapelabilă în fața celor o mie cinci sute de lectori, — unii dintre ei numai accidentali, — ai ziarului *Patria*, și noi ne vedem de treabă...

Această sentință, iat-o, se ridică în fața noastră ca o sabie de foc, blestemând sacrilegiul pe care l-am săvârșit, și strivind încercările noastre de a lămuri adevăratele porunci ale vremii, cu o simplă și lapidară formulă, rostită solemn, definitiv și cu ochii închiși: — „Un partid național fără Maniu și fără Vaida nu se poate închipui” ! Ar fi, adică, așa ca un fel de omletă fără ouă... În pornirea lor fanatică, bieții fetișiști de pe Someș ori de pe Târnavă, — albia râului e indiferentă pentru această cascadă de fanatism, — își închipuie foarte serios, că „în ființa” celor doi șefi „se concretizează toată activitatea politică, și până la un punct oarecare și cea socială, a poporului român din Ardeal”. Zadarnic s'ar încumeta să arate cineva, că „apostoliș românismului ardelenesc” au inițiat în ultima vreme acte, ca de pildă

abținerea dela încoronarea Regelui, în cari poporul român din Ardeal nu putea să se... concretizeze; zadarnic logica evenimentelor, dacă aceea a minții e ostracizată, arată mereu urmele adânci ale pașilor făcuți alătura cu drumul; zadarnic o provincie întreagă e orfană de conducere din pricina izolării în care a fost aruncată; zadarnic murmură mulțimea înșelată; zadarnic fulgeră argumentul; zadarnic taie în carne vie cuvântul lămuritor, răspunsul e unul și acelaș, ca refrenul unui oracol mincinos, încăpățânat și strident: — Un partid național fără Vaida și fără Maniu nu se poate închipui! Cum o să faci dumneata omletă fără ouă?

Evident, că un asemenea răspuns ne dezarmează pentru totdeauna; și nu pentru a desbate infailibilitatea dlor Maniu și Vaida, care e în afară de orice îndoială pentru credicioșii lor partizani, înegrim hârtia noastră. Cu fanaticii nu se discută. Dar, în duhovnicescul său articol, — cădelniță încărcată cu otravă pentru unii și cu tămâie pentru alții, — *părintele* Agârbiceanu săvârșește o greșeală care merită să fie subliniată.

Sfinția sa se grăbește să arunce în balanță trecutul. Deoparte dñii Vaida și Maniu; de partea cealaltă d. Octavian Goga. Și fecundul novelist așteaptă să se răstoarne atât de repede balanța, încât îl și vede pe cel din urmă asvârlit în prăpastia profundă a disprețului public.

S'o luăm ceva mai domol...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D. I. Agârbiceanu evocă înaintea noastră, pentru a scoate în evidență neperitoarele lor merite, activitatea politică a dlor Iuliu Maniu și Alexandru Vaida de pe vremea înmormântatei stăpâniri maghiare. Se laudă fiecare cu ce poate. Va rămânea pe seama judecății istorice, nepărtinitoare, să prețuiască la justa lui valoare, după ce orice element pasional se va fi prefăcut de mult în cenușe, rodul celor două metode de împotrivire a românilor din vechia Ungarie, și va ști să se rostească, dacă ființa noastră etnică s'a știrbit mai puțin prin rezistența pasivă în fața stăpânirii dușmane, decât prin participarea la viața politică a Budapestei, unde duhul maghiarizării sufla asupra stângacilor ardeleni ca o gură de foc nimicitor. Cucernicul director al *Patriei*, apreciind prezența dlor Maniu și Vaida în Parlamentul contelui Tisza ca un act de supremă jefă personală, ne reamintește toate clipele de eroism ale acelor ani de frământare: comunicatele comitetului național, confătuirile din cafeneaua „Jägerhorn“, șampania dela „Royal Orpheum“, plăpânde discursuri din Cameră ale deputatului din Vinț (vă rog să le recitiți!) — și se extaziază în fața atâtor dovezi de vitejie națională, ca un călugăr benedictin ajuns întâia oară în fața Vaticanului.

Am avea dreptul să obiectăm acum, că bagajul politic al celor două „figuri clasice“ nu stârnește și în convingerea noastră aceeaș admirație necondiționată, că eroismul în cafenele comode de pe malul Dunării era destul de ușor, și că prin expulsarea brutală a dlui Alexandru Vaida dintr'o memorabilă ședință a Camerei maghiare, războiul nostru

împotriva asupritorilor n'a înaintat nici cât o muche de cuțit. Nu vom spune însă nimic, ca să nu stricăm contemplarea caldă a unui inflăcărat prozelit. Posteritatea va așeza pe fiecare la locul cuvenit.

Dar pentru ce scriitorul Ion Agârbiceanu ține morțiș, laudându-și idolii, să-și nesocotească propriul său rost moral în această scurtă și trecătoare viață? Pentru ce, născocind titluri false de glorie pe seama patronilor, nu se codește a se renega pe sine însuși? Pentru ce această autoponegru?

D. I. Agârbiceanu își închipuie, bineînțeles, că nu face altceva decât să-și lovească adversarul, atunci când, ridicând în slavă „activitatea” politică a d-lor Vaida și Maniu, întreabă cu un accent de epopee: — „Unde era pe vremea aceea d. Octavian Goga?” Cât de amarnic se înșeală! Mai întâi, că sarcina noastră ar fi prea ușoară, dacă ne-am apuca să arătăm unde a fost d. Octavian Goga pe vremea aceea. N'am avea decât să amintim, că în timp ce d. Alexandru Vaida scria articole în revistele vieneze și dădea interviuri ziarelor maghiare, — fiindcă, se înțelege, nu putea altfel, — d. Octavian Goga striga durerea Ardealului muribund de-alungul și de-a latul României neutrale, pregătind conștiința unui întreg popor pentru marea cipă a eliberării. Nu era acesta un *act politic*, și nu cântărea el, în balanța vremii, cel puțin cât o sarbădă și inutilă interpelare în ungurește, ridicată spre urechile todeauna surdă a contelui Apponyi?

Paralela s'ar putea lurgi tot așa la nesfârșit, pomenind aci despre rolul intransigent al d-lui Octavian Goga în tratativele partidului național cu guvernul maghiar în 1913; despre apriga sa luptă dusă prin *Tribuna* din Arad și *Țara Noastră* dela Sibiu împotriva spiritului de tranzacție care scosese capul în atâtea locuri; despre acțiunea sa fecundă de reîmprospătare a forțelor noastre politice... D. I. Agârbiceanu n'a aflat nimic din toate acestea. După câte au ajuns la cunoștința sfinției sale, d. Octavian Goga n'a făcut altceva decât „să se plimbe” prin străinătate, — când datoria sa ar fi fost să stea ori la Pesta, ori la Orlat, — și să privească, impasibil și absent, cum se sbuciumă pentru cauza românismului adversarii săi nemiloși de astăzi. Deci, pentru că directorul *Patriei* nu e destul de bine informat, vom trece și noi cu vederea peste acest capitol.

Am dovedit de-atâtea ori, că ne displac succesele ictine...

Directorul *Patriei* e însă scriitorul Ion Agârbiceanu. Acesta o mai fi ținând minte, că există un confrate al său, pe care-l cheamă Octavian Goga? Nu, e mai mult ca probabil, că directorul *Patriei* a uitat. Alminteri n'ar întreba: — „Unde a fost pe atunci Octavian Goga?”

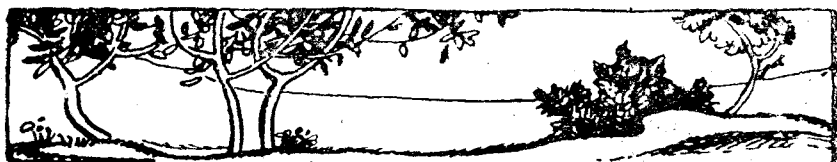
Pe atunci, versurile d-lui Octavian Goga, — căci nu mai vorbim acum decât despre opera sa literară, — se înfingeau în inima neamului său, ca o profecție inspirată a supremei clipe răsbunătoare. Și fără îndoială, că aceste picături minunate de apă vie, cari au purtat ecoul rădejdilor tuturor până în cele mai umile colibe unde se cetea slovă românească, prețuiam mai mult decât comunicatele dela „Jägerhorn”, oferite spre publicare cine știe cărui reporter semitomaghiar dela o.

gazetă ceva mai binevoitoare... Pe atunci, articolele de gazetă ale d-lui Octavian Goga, îndrăznețele sale elanuri dela *Luceafărul*, în care cerea războiul subț nasul procurorilor unguri, erau tot atât de isbucniri de lavă fierbinte, revărsate din sbuciumul nepotolit al unei mari puteri creatoare, închinată suferințelor celor mulți.

Și iată cum am ajuns să discutăm cu d. I. Agârbiceanu, preot, gazetar și novelist român, despre rostul scriitorilor în lupta națională a unui popor obidit. D.scuția ar merita o mică pierdere de vreme, dacă problema aceasta n'ar fi fost rezolvată demult. Într'o luminoasă conferință, ținută acum vreo două luni în sala Teatrului Național din Cluj, d. Ion Lupaș, care e și d-sa preot, dar care mai e în acelaș timp un erudit istoric, și-a luat însărcinarea merituoasă de a arăta că „unitatea noastră națională își are temeliiile cimentate puternic nu numai prin jertfele de sânge ale luptătorilor cu arma, ci și prin sacrificiul de creier și suflet, pe care l-au adus luptătorii cu condeiul“... Frumoase vorbe, — și nu sunt numai vorbe. Incepând dela renașterea literară a secolului al 17-lea, când „Cartea românească de învățătură“ a mitropolitului Varlam dela Iași pătrunsese până în fundul Bihorului, urmând cu veacul al 18-lea, când „popa Sava Popovici cel bătrân ot Râșinari“ ținea predici credincioșilor săi despre originea românilor, aducând dovezi despre aceasta din scrierile cronicarilor, și până la secerișul bogat al literaturii noi, dela Eminescu încoace, *ideia națională* a fost ocrotită, a fost hrănită și a fost mântuită de risipa de inimă și de talent a cărturarilor și a preoților noștri. Și d. I. Lupaș ajungea în conferința sa la concluzia, pe care o recomandăm d-lui I. Agârbiceanu, ca să-i trezească mândria, că adunarea dela Alba-Iulia, la 1 Decembrie 1918, n'a avut alt rol decât „să consemneze printr'un proces-verbal politic realitatea văzută clar de către toți ceice ostentiseră — dealungul veacurilor — pentru luminarea și buna îndrumare culturală a neamului nostru...“

De aceea ziceam mai sus, că d. I. Agârbiceanu se reneagă pe sine, ponegrind pe d. Octavian Goga așa cum îl ponegrește, și slăvind pe d-nii Maniu și Vaida așa cum îi slăvește. Cel puțin acum, poate, vreme de o săptămână, directorul *Patriei* n'o să mai întrebe, cu aere de sfidare: — „Unde era pe atunci d. Octavian Goga?“

ALEXANDRU HODOȘ

Recolta iernii

În viața economică-financiară începutul anului inaugurează vremea secerișului. Din bobul aruncat în largul acestei provincii, — și care nu se prea găsește în hambarul românului ardelen, — pe această vreme se coc cele mai minunate fructe, dorite și căutate pretutindeni și în toate timpurile. Ori cât ar fi însă de bogat acest seceriș, în urma lui nu vor apărea consecințele binefăcătoare ale recoltei solului, deși anii cei buni, știu întotdeauna să strecoare o undă de mulțumire chiar în casa acelor, cari nu au dreptul la o împărțășire directă din răsplata ce o dă pământul. Fructele financiare, din nefericire nu sunt însoțite de asemenea repercusiuni evidente și generale; iar fenomenul supraproduției nu zădărnicește planul de exploatare dinainte țintit al acestui gen de producție. Dimpotrivă, cu cât acest teren va fi mai întins cultivat, cu atât cererea va fi mai mare și perspectivele lui mai ademenitoare.

Miraculoasă sămânță este banul !... El aduce roade egal de îmbelșugate pe întinsul șesului, în creerii munților, cași împrejurul maselor de cafeana, fără teamă de a fi compromise vreodată prin lipsa umezelii, sau aceea a razelor soarelui. Acest mod de producție s'a emancipat de sub capriciile pământului și anotimpurilor. Elementele de viață ale naturii nu alterează grămezile de beneficii, cari, pe această vreme se răsfăță pe coperta tuturor publicațiilor, zi de zi, și săptămână de săptămână. Ochii noștri, deprinși cu numărarea crucilor de grâu în lumina orbitoare a soarelui de vară, nu pot cântări în toată amploarea lui acest gen particular de producție. Va mai trece încă vreme, până când ni se vor descoperi toate tainele ei. Incepători și pe acest tărâm, ca și în acela al guvernării, va mai trebui să facem numeroase experiențe și, de-aceia, numai cu mare sfială ne apropiem de snopii recoltei dela sfârșitul iernii, cu scopul de a-i examina. Chiar dacă nu vom reuși să desprindem curatul adevăr din această examinare, nici atunci nu am făcut o muncă inutilă, căci din greșelile proprii învață omul mai temeinic și mai cu folos.

Nu odată am mai încercat să pornim dimpreună cu cititorii noștri pe potecile atât de spinoase pentru noi ale producției mai vaste, și rezultatele descoperirilor noastre au fost întotdeauna deopotrivă de neplăcute. De-atunci și până azi situația a rămas neschimbată. Impre-

jurul nostru se lărgește tot mai mult hora nesfârșită a bilanțurilor nedorite, cu cari noi nu avem alt contact decât acela de simpli spectari neinteresați. Fără să ne fi dat seama de puterea acestui cerc împrejmuitor, noi ne complacem în interiorul lui, făcând pe lăutarii, cărora li se aruncă, din vreme în vreme, câte un gologan pentru muzica pe care o servim din niște instrumente rudimentare. Pentru a ne forma și noi cercul nostru, sau pentru a ne prinde măcar în rândurile vesele existente, deocamdată e slabă nădejdea. În acest scop își trebuiesc condiții economice, culturale și sociale, egale; — altfel șirurile încheiate nu se vor desface spre a ne primi.

Aceasta este cea dintâi impresie, pe care ne-o sugerează multele bilanțuri industriale și comerciale, care nu mai contenesc de câteva săptămâni încoace și pe măsură ce numărul lor se sporește, puterea noastră de guvernare îmi apare ca o scripcă învechită, care, azi-mâine, nu va mai putea stoarce dela ceice se veselesc nici măcar o taxă reglementară.

Darțul bilanțurilor din Ardeal trebuia să formeze cea dintâi preocupare a factorilor noștri politici. Intocmai cum s'a făcut cadastrul latifundiilor, totașa se impunea și o statistică a marilor întreprinderi financiare din Ardeal. Nu în scop de expropriere, căci aceasta nu se poate, ci pentru ca guvernarea românească să știe în ce măsură trebuie să ajute eforturile elementului românesc, în scop de a-l ridica la treapta pe care o merită. Punând în cumpănă puterea noastră economică cu a celorla, al căror rol și atribuțiuni le-am luat, întocmirea programului economic ar fi fost din cale afară de simplă. Pe această cale s'ar fi inaugurat nu numai un plan de cărmuire real și românesc, dar s'ar fi asigurat și o continuitate a lui, pentru că nici un om politic nu ar fi riscat să se războiască cu puterea zdrobitoare a cifrelor. N'am făcut însă acest lucru la început și nu-l avem nici astăzi. Reprezențanții statului continuă să ne privească prin prizma îngustă a politicei de partid, iar organele lor mai mărunte, în cel mai bun caz, își îndeplinesc slujba cu o punctualitate de birocați. Astfel viața reală se scurge înafară de raza preocupărilor lor, iar ca program economic, ei ajută pe cine nu trebuie și-i slăbesc pe ceice ar trebui să se razime.

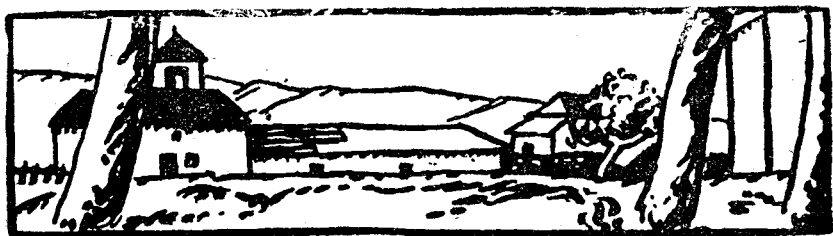
Dar, a sosit vremea, ca nu numai guvernării să-i adresăm reproșuri, ci și nouă înșine. Cei șase ani de viață liberă națională au fost un timp suficient, pentru ca și noi să luăm vreo inițiativă; în primul rând înjgheburile economice pe cari le avem. Subt acest raport am regresat chiar față de trecut, când orice mișcare a acelora cu cari ne găseam în luptă ne angaja toată atențiunea. Acest rol al nostru de eri ni l-au luat minoritarii cari, în ceea ce-i privește, sunt la curent cu ce este al lor și, probabil și cu ceea ce dispunem noi. Având un „Sindicat al băncilor din Ardeal“, la fiecare sfârșit de an, ei întocmesc un bilanț general, pe întreaga provincie, care, desigur, nu interesează numai din punct de vedere al beneficiului realizat, ci în primul rând ca problemă de politică financiară. Din acest tablou vedem precis ce forțe se înșiruiesc pe frontul opus nouă, fără să cunoaștem cari ne sunt mijloacele noastre de luptă.

Urmărind mişcarea economică românească, spre întristarea noastră constatăm, că interesul nu ne poate fi satisfăcut decât în ce priveşte câştigurile izolate; urme sigure de politică financiară nu vedem. Vorbim de instituţiunile economice ardelenene, căci acestora le incumbă în primul rând sarcina să indice un program unitar. Aceasta cu atât mai vârtos, încât în trecutul nostru nu prea îndepărtat nu ne era necunoscută această cale. Deodată cu înfăptuirea unităţii naţionale am săvârşit însă o dublă greşeală: întâi am crezut că prin simpla unire a provinciilor româneşti, reintegrarea elementului românesc în drepturile sale economice va veni numai prin acest simplu fapt; de alta, că prea uşor am părăsit vechea bază de luptă. Datorită acestor greşeli iniţiale, în loc să fi clădit cu cea mai mare urgenţă pe stâlpii ce-i aveam, i-am abandonat căutându-ne noi adăposturi. Am ridicat palate noi, pe baze noi şi cu aceasta a început epoca de activitate izolată a instituţiunilor economice, în locul celei unitare, părăsite. „Solidaritatea“, vechea asociaţie a băncilor din trecut azi este o instituţie moartă, de unde nu se mai dă nici un semn de viaţă, necum vreo acţiune de directivă. Este o mare greşeală această anemie. Chiar dacă nu ar face altceva, decât un serviciu pur informativ, atât în sus cât şi în jos, ea ar putea să devie totuşi o instituţie din cele mai utile. Mai ales acum, la sfârşitul anului financiar trebuie să regretăm, că nu ni-se pune la dispoziţie un bilanţ general, identic cu acela al sindicatului băncilor minoritate. Căci să se ştie, *nu vom putea inaugura o bună politică economică în Ardeal, până când nu vom şti precis care este raportul de forţe dintre noi şi acela cari ne au stăpânit până mai ieri.* Inclină balanţa şi acum de partea cealaltă, sau, ceace nu ne vine să credem, s'a aplecat înspre noi? Lămurirea acestei chestiuni se impune în mod imperios, deoarece nimic nu este mai chinuitor decât necunoscutul, mai ales când ştim cu certitudine, că de aceasta atârnă, în cea mare parte, eficacitatea guvernării noastre.

Lipsindu-ne datele precise din partea românească, recolta financiară dela sfârşitul celui de al şaselea an de viaţă liberă naţională nu ne poate inspira nici un optimism mai accentuat pentru viitor. Astfel, reflecţiile se mărginesc mai mult la o analiză tehnică a bilanţurilor, admirând poate frumoasa toaletă în care ele sunt îmbrăcate, dar nu putem întrezări acele tendinţe de politică economică sigură şi conştientă, din cari să se închege un program unitar şi continuu.

Cât timp va dura acest sistem de activitate izolată, favorabil, poate, unor oameni, sau unor grupuri de ale acestora, marea masă românească va rămânea tot la îndeletnicirile ei primitive, expunându-şi truda tuturor intemperiilor naturii. Soarta ei va fi legată în mod indisolubil de aceea a bobului de grâu, pe care îl poate nimici îngheţul, îl poate distruge ploaia excesivă, sau căldura prea îndelungată a soarelui, ca şi piatra cerului, în vreme ce alţii, fără nici un rizic din partea aceasta, vor continua să culeagă în mijlocul nostru roade tot mai sigure şi mai îmbelşugate.

P. NEMOIANU.

Scriitorul — cetățean

Pentru unii, fără semnificație; pentru alții, o problemă; pentru foarte puțini, o țință, înbinarea acestor două cuvinte tari și miezoase, este, pentru aceia cari avem mândria de a urma drumul unor idei îmbrășisate de conducătorul acestei publicații, o mare preocupare.

Președintele Societății Scriitorilor Români, a circumscris de altfel, în osebite prilejuri, această idee, printr'o formulă fericită în precizia ei: „*dorim să dăm scriitorului o stare civilă.*”

Formula e cu atât mai nimerită cu cât înlătură dintru început o confuzie firească, determinând evoluția *cetățeanului* creiat odinioară pe țărnicurile Peloponesului și în forumul roman, pus astăzi în mijlocul furnicarului de fabrici, în fața avionului tăind vădudul cu patru sute de kilometrii iuțea pe oră și ascultând la radiotelefon, ultimul discurs ținut la sute de kilometrii depărtare.

Fiindcă, dacă azi, cetățean în sens adânc nu înseamnă un individ care vizitează doar periodic pe domnul perceptor ori face gălăgie când pompierul de serviciu nu-i dă voie să fumeze la cinematograf, nu înseamnă nici bărbatul mușchiulos care cerea pe străzile Romei: „*panem et circenses*” sau asculta pe scările Parthenonului învățăturile lui Socrate.

În complicația vieții moderne, civismul s'a complicat.

Această nuanță o sugerează construcția formulei de mai sus, prin introducerea națiunii de „stare civilă”.

Când Plato, filosoful idealist, a purces să aducă la îndeplinire o construcție socială, teoretic vorbind plină de splendori, bătele siracuzenilor s'au rupt pe spinarea gânditorului.

Teoria a mâncat bătaie.

Aci nu vom face nici un fel de teorie. Vom lămuri sufletește și practic, marea însemnătate și necesitatea acestui factor: *scriitorul-cetățean*.

* * *

O pildă de ultimă oră ce vine din apus, ne dă prilejul să concretizăm spusele noastre.

E vorba de Blasco Ibanez.

De pe la nouă sute cinci și șase încoace, numele scriitorului spaniol a început a trece hotările țării sale.

Pană viguroasă, mare observator de moravuri și iubitor al paginilor de cronică ce cuprind evoluția istorică și socială a poporului spaniol, Ibanez pare să fi fost dinnainte sorocit să joace rolul pe care îl joacă azi.

De douăzeci de ani încoace, „Arenele sângeroase“, „Cei patru cavaleri ai apocolipsului“, „La umbra catedralei“, „Floare de Mai“ și alte romane au pornit a-i călători de-a lungul Europei, numele, în fruntea volumelor traduse în șapte sau opt limbi.

Așa dar, după războiu, renunțele lui Blasco Ibanez e statornicit. Dar iată că în ultimul timp, asistăm la un fenomen ciudat.

Cu toată celebritatea pe care i-au dat-o romanele sale „obiective“ (Ibanez e naturalist) scriitorul spaniol, nu era unul din marile nume *exceptionale*. Era un european consacrat, cum sunt atâția alții, și atât.

Dar vine epoca neagră a Spaniei. „Fuziunea Alfons al XIII-lea — Primo de Rivera.“

Sub călcâiul oribilei dictaturi de pinten și samsarlâc, care strivește orice bună intenție și scârbește sufletele spaniolilor adevărați, marile însușiri de combativitate comprimate în *obiectivismul* de naturalist al lui Blasco Ibanez, sbucnesc la lumină.

Calitățile de scriitor și de om cu îndrăsneli neprecupețite se rezumă deodată într'un mare avânt *civic*.

Pasivitatea naturalistului Ibanez, sub impulsul unei crunte revolte *cetățenești*, devine o tumultuoasă și tăetoare *agresiune*.

Laboratorul lăuntric al acestei personalități intelectuale, frământat de acizii sufocați ai împrejurărilor politice, fierbe în reacții repezi și creiază un Blasco Ibanez *scriitor cetățean*.

Cu o superbă îndrăzneală, Ibanez, alături de gânditorul Miguel de Unamuno, înroșesc fierul și încep să ardă putregaiul Spaniei.

Se cunosc împrejurările în care Spania dictatorială alafmată a crezut că va înfunda cu pumnul, strigătul de nobilă revoltă *cetățenească* al celor doi intelectuali. Dar surghiunul la care Ibanez a fost condamnat a avut doar efectul să călească oțelul unei atitudini în ape și mai tari.

De aci încolo, celebritatea lui Ibanez trece în domeniul celor *exceptionale*.

Subliniem apăsat acest fapt plin de înțelesuri: cincisprezece volume răspândite în opt limbi de-alungul unui sfert de veac n'au deșteptat interesul și cosimpatizarea contemporanității, cât o nobilă atitudine de aprigă revoltă *cetățenească*.

Așa se face, că ultimul volum tipărit de Ibanez după scăparea din surghiun: „Alfons al XIII-lea demascat“, a făcut mai mult pentru renumele lui decât tot ce scrisese într'un sfert de veac.

Fiindcă volumul rezumă în cuvinte de foc atitudinea lui civică.

Este cea mai superbă dintre nebuniile nobile, această agresiune: *scriitorul-cetățean* luându-se de gât cu Regele său.

Sunt pagini scrise din adâncul unui sânge otrăvit. Mănușile sunt aruncate, nu se menajază nici un cuvânt.

Cămătăria scârboasă, unsurosul samsarlâc al unui Rege cu strămoși în veacul unsprezecelea, incapacitatea de brută a dictatorului ridicat într-o noapte la rangul de ticăloasă unealtă, sunt chemate tu-nător în arena Europei.

Orice s'ar spune, lupta între un om cu o pană și o bucată de hârtie drept armă și un Rege cu sute de mii de chivere și lănci alături, de-oparte, are în ea o epică splendoare.

Și nu știm câte nopți chinuite, și nici măcar de au fost chinuite ori nu, a petrecut Ibanez, plecat asupra paginilor de hârtie albă, dar e sigur că strălucitorul Escorial a petrecut câteva nopți proaste când cartea a apărut în vitrinele librăriilor europene.

* * *

Avem o mare slăbiciune, să ne înțelegem cu cei ce ne citesc fără paragrafe și subparagrafe și fără multe adnotații și demonstrații matematice. Iubim sugestia, deci n'am mai avea nimic de adăugat. Nu putem totuși încheia fără să notăm un gând fecundat de cele spuse într-o conferință de directorul „*Tării Naastre*“, singurul mare exemplificator al ideii de *scriitor-cetățean*, la noi.

Mai cu seamă în aspectul vieții de azi, cu preocupările ei atât de difuzate, scriitorul este un *rezumat viu* al feluritelor grupuri de mentalități, este potențialul deosebitelor *accente sufletești* și este *canalizatorul firesc* al ideții unui popor.

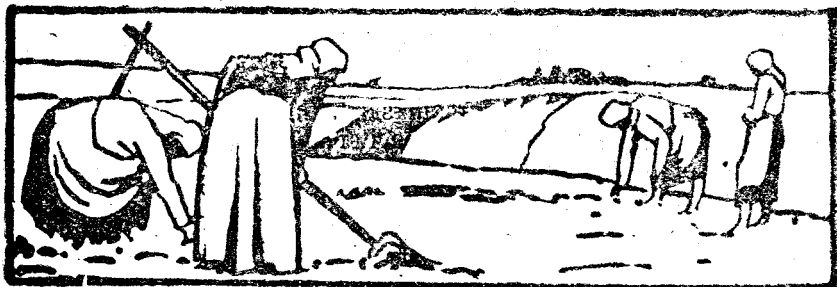
Atunci ?

Elementul cel mai indicat spre a creia, a trăi și a apăra *civic*, să stea izolat superb în turnul său de fildeș !

Este o absurditate.

VINTILĂ RUSSU-ȘIRIANU }

Verișorii

— Amintiri —

Când am împlinit patruzeci de ani de viață s'a făcut o schimbare în toată ființa mea. Mi-am început atunci al treilea trimestru al vieții.

În pragul celui de-al treilea trimestru al vieții toți bărbații suntem la fel. Lumea care ne înconjoară ni-se pare cu totul nouă, necunoscută. Vedem pe cei mai tineri decât noi, oftăm: „ah când eram de douăzeci de ani“ și simțim, că înaintăm pe drumul către muzeul de antichități.

O singură mângâiere avem. E convingerea, că lumea de astăzi e stricată, că moravurile contemporane sunt stupide, și celelalte. Ridicăm din umeri, gândindu-ne la tinerețea de odinioară, și oftăm din toate adâncurile ruginitei noastre inimi:

— Ah, vremile acele...

Ah, vremile acele, când tinerii erau mai modești și mai respectuoși, divorțurile mai rare, lumea mai bună...

„A porumbilor iubire“ n'o putem suferi. Ca și curcile îmbătănite din fabula lui Alexandrescu, ne încheștăm pumnii și suierăm între dinți:

— Ce paseri nerușinate...

Ce să-i faci? Caracteristica celui de-al treilea trimestru al vieții omului e... moralitatea.

Să vedeți, ce moral m'am făcut și eu! Sunt prea moral, chiar. Dar, așa-mi trebuie. Pe oamenii prea morali nu i-am putut suferi niciodată. I-am socotit pur și simplu ca pe niște indivizi lipsiți de odoagă. Iar acum, le-am ajuns urma. Dumnezeu nu bate cu băta...

La de-acestea mă gândeam într'o zi, tocmai când treceam pe lângă un internat de fete. Pe poarta internatului era lipit un avis, tipărit, cu litere cât pumnul, care spunea din cuvânt în cuvânt următoarele:

„Elevete nu pot să fie cercetate decât de părinți și frați. Studenții pot să-și cerceteze surorile numai Duminică între orele 3 și 4 după masă. „*Dirrecțiunea*,“

L-am citit, l-am recitat și nu-mi credeam ochilor. Să fie cu puțință așa ceva, în lumea aceasta a moravurilor stricate? Dar atunci . . . lumea a făcut un vădit progres în moralitate față de „vremile acele!“

— Brr! Adorabilă directoare! Unde ești, să te îmbrățișez? (O îmbrățișare potrivită cu vârsta mea, bine înțeleasă.)

Ar fi meritat această îmbrățișare. A desființat cu avisul ei pe eternii, pe delicioșii, pe nelipsiții verișori ai internatelor de fete.

Imi venia să-mi bat pieptul, și să zic „mea culpa“. Mă uitam pierdut la aviz și așa fi rămas acolo multă vreme, dacă nu s'ar fi ivit, ca din pământ, un tânăr student. A citit și el avisul, a ridicat din umeri și s'a dus mai departe.

Eu l-am însoțit cu privirile și cu un zâmbet, zicând în gândul meu:

— Ah! Verișorul! Ți-s-a înfundat de acum . . .

Apoi, mi-am urmat drumul, gândindu-mă la „vremile acelea“.

În „vremile acelea“ eram și eu student. Așa-și ziceau pe-atunci băieții din clasele superioare ale liceului. Și mai eram și . . . verișor. Avem o verișoară durdulie și blondă în internat, pe care o cercetăm în fiecare lună odată. O cercetăm, și o întrebam: ce mai scriu unchiul și mătușa? Iar din când în când aruncam câte-o privire către verișoarele celorlalți verișori. La despărțire, imi zicea:

— Cât ești de draguț, verișorul, că mă cercetezi! De ce nu vii mai des?

li spuneam, că am mult de învățat, și aveam dreptate. Dar într-o Duminică de Aprilie am „făcut cunoștința“ verișoarei prietenului meu Ghiță. Iar el pe aceea o blondei mele verișoare.

De-acum, apoi, dorul de verișoare ne ajungea în fiecare Duminică, și pe mine și pe Ghiță. În sala de primire a internatului, între grupurile de veri și verișoare ne găsim întotdeauna și noi.

După obișnuitele întrebări cu unchi și mătușile se făcea o mică amestecare de limbi. Verișorii mai treceau și pe la alte verișoare. Ghiță trecea la verișoara mea, eu la verișoara lui. Și ciripeam despre . . . greutatea lecțiilor și răutatea profesoarelor.

— Ah, — gândeam, privindu-o galeș, — de ce nu-ți sunt eu profesor? Ți-aș da notele cele mai bune!

Odată mi-s'a plâns, că are o lecție grea la fizică, despre „atracțiunea corpurilor cerești“. L-am explicat-o, cu însuflețire, cu foc.

— Vezi, domnișoară, — adăogai la urmă, — atracțiunea este o lege universală. Chiar și inimile omenești se atrag . . .

— Nici nu știam, mă întrerupsese roșind și trecând la verișorul ei. Am trecut și eu la verișoara mea.

Au urmat, încă zece Duminici de . . . poezie. În cea de-a unsprezecea s'au nemerit pe la internat numai doi verișori. Adică eu și cu Ghiță.

Ne-am așezat la câte-o măsuță în două colțuri opuse ale salei de primire. Fiecare cu verișoara lui. Iar după întrebările despre sănătatea unchilor și a mătușilor, verișorii au schimbat mesele.

Ce a vorbit Ghiță cu verișoara mea, nu știu. Cum, cum nu, eu vorbiam cu verișoara lui despre . . . iubirea de-aproapelui.

— Cine este de-aproapele nostru? — întrebam așa cum întreb pe-un elev în clasă.

— De-aproapele nostru este tot omul, — imi răspundea răsând. Așa se vede, — adăoga apoi, — ne jucăm de-a școala . . .

— Așadar, — reluai eu, — trebuie să iubim pe toți oamenii . . .

— Pe toți . . .

— Dta iubești chiar pe toți oamenii?

— Pe toți . . .

— Și pe mine? . . .

Am roșit amândoi, și eu, și ea. Ce vreți? Eram în vârsta când oamenii roșesc.

A fost o roșeală de scurtă durată. În ușa salei de primire s'au ivit directoara internatului, cu o falcă în cer și cu una în pământ, cum spune povestea. Pare-că o văd și acum, cu ochii ei de vultur și cu nasul . . . tot de vultur.

S'a întâmplat și altădată să vină directoara în sala de primire. Dar verișorii îi simțeau apropierea și până să deschidă ușa, fiecare — huștiuluc! la verișoara lui. Acum așa se vede, a venit în vâful degetelor.

Am îngălbenit, tuspatru. Verișoarelor le tremura părul în cap (frumosul lor păr), iar verișorilor sângele în vine.

— Ei, domnilor „studentii“, — ne zise directoara măsurându-ne din creștet până în tălpi, — sunteți niște zăpăciți. Vați schimbat verișoarele.

Din privirile ochilor ei de vultur am înțeles, că aceasta ne-a fost cea din urmă vizită. De verișoare ne-am despărțit fără măcar să le strângem mânuțele.

În dimineața zilei următoare am primit o scrisorică.

„Dragă vere, ai fost foarte drăguț, că ai venit în fiecare Duminică. Acum te rog, să fii atât de drăguț, să nu mai vii. La vară o să-ți spun totul . . .

O scrisorică la fel a primit și Ghița dela verișoara lui. Ca buni prieteni, am știut ce ne datorăm unul altuia. Am schimbat scrisorile.

Eu am pățit atunci ca și tânărul Werther. Mi-s'a umplut gora de nisip . . .

* * *

Mă gândesc uneori la „vremile acele“, — dar, fără avizul dela poarta internatului de fete nu mi-aș mai fi adus aminte de istoria aceasta banală. E doar aceeași istorie a tuturor verișorilor!

E tot atât de banal și epilogul ei. Verișoara mea e astăzi nevasta lui Ghiță. Iar verișoara lui Ghiță . . . e mama copiilor mei. Ce să-i faci? Prea ne-am obicinuit cu schimbul de verișoare . . .

Când, după citirea avizului cu pricina m'am întors la căminul familiar, pe verișoara lui Ghiță am găsit-o făcând educație (cu o nuiă) băiatului meu celui mai mic.

Era cam așa, ca para focului, iar eu, ca s'o mai domolesc, i-am spus conținutul avizului. Credeam, că o să zimbească, dar a oftat de trei ori după o altă.

— Îți aduci aminte de „vremile acele?” — o întrebai, privindu-o cu duioșia de odinioară.

— O, na, — îmi răspunse, mai scoțând un oftat. Mă gândesc numai, ce bine-ar fi fost dacă s'ar fi lipit un astfel de avis și pe poarta internatului nostru!...

Eu, ce să fi făcut? Mușcându-mi buzele, am lut o gazetă la mână. Și în vreme ce citiam o știre din lumea asta atât de stricată, încetul cu încetul mi-am dat seama că „verișoara lui Ghiță” are dreptate. — Vremile de-acum sunt mai morale ca „vremile acele”. Noi, cei din al treilea trimestru al vieții nu avem dreptul să le criticăm. Ar fi mai bine să ne resemnăm și să ne așezăm în muzeul de antichități. Aici, între alte vechituri, să așteptăm în liniște... vacanța cea mare.

SEPTIMIU POPA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Jubileul lui Massaryk

— Câteva note biografice —

La 7 Martie 1925, președintele republicii Cehoslovace, dl Toma Massaryk, împlinește 75 de ani. E o vârstă de patriarh, pe care ilustrul scriitor și om politic o poartă cu seninătate de cuget și cu deplina liniște a datoriei împlinite. Poporul cehoslovac va sărbători cu adevărate sentimente filiale pe frumósul bătrân, care, supranumit cu drept cuvânt părinte al patriei sale, a găsit, în fine, în castelul simplu de lângă „Praga de aur“, odihna meritată a sbuciumatei sale vieți. Amurgul, de multeori, e o apoteoză.

Toma Massaryk se trage dintr'o obârșie mai mult decât modestă. Tatăl său a purtat cândva livrea de slujitor al Curții imperiale a Austriei. Capriciul destinului a vrut așa, ca fiul vizitiului din Hodonia să ajungă, pe ruinele stăpânirii Habsburgilor, șeful noului stat al Boemiei și al Slovaciei, mândre ținuturi redată iarăz libertății. Tinerețea lui Massaryk a cunoscut multe momente de frământare. Copil sărac, învătă școala cehă din Ceikovice, unde, în ceasurile sale de reculegere, se ducea să cânte, cu alți băieți de vrâsta lui, în corul bisericii. Fiindcă, pe vremea aceea, nu existau școli secundare cehă în Moravia, micul Toma, cu orgoliul său de elev premiat, se duse să învețe mai departe la liceul german din Hustopeči, apoi în școala germană din Hodonin. El voia să se facă institutor, dar, pentru că era încă nevârștnic, trebuia să mai aștepte. Așteptând, înfrunta sărăcia dând ore de muzică. Dar părinții săi nu se împăcară multă vreme cu această situație nesigură, și-l dădură la meșteșug. Astfel, copilul vizitiului, viitorul președinte al Republicii, învătă mai întâi la Viena arta lăcătușeriei, apoi, la Ceyci, unde locuiau părinții săi, pe aceea a potcovăritului. Prin anii 1864—1865 sosiră vremuri mai bune pentru

nenorocosul Toma Massaryk. Mulțumită unui protector impresionat de inteligența sa vie, el își sfârși studiile secundare la Viena, unde isprăvi și Universitatea, luându-și doctoratul. În 1882, când s'a înființat la Praga o Universitate cehă, doctorul Massaryk fu numit profesor de filosofie și fondă revista *Athaeneum*, pornind o fecundă activitate științifică și literară. Din acești ani de începuturi pline de avânt datează cărțile sale despre „Studiul operilor poetice,” despre „Filosofia lui Pascal,” despre, „Scepticismul lui Hume,” încercări de analiză și de critică a cugetării universale, care reușiră să stabilească repede o întinsă reputație culturală autorului lor.

În timpul profesoratului său, d. Toma Massaryk își începu și lupta sa politică, despre care, și până la izbucnirea războiului, se poate spune că a susținut-o cu cuvântul și cu fapta. Opera sa capitală, fără îndoială, este „Rusia și Europa,” în care se răsfrânge, cu impresionantă presimțiri, toată problema slavismului european. Cartea a făcut multă vâlvă, și ea poate fi considerată și astăzi drept o pătrunzătoare tălmăcire a revoluției rusești.

Dela 1900 încoace, d. Toma Massaryk a întemeiat partidul realist, a scos ziarul *Timpul* și s'a ales de mai multe ori în Camera din Viena, dar adevărata sa activitate de războinic al ideii naționale cehe începe odată cu izbucnirea războiului. După ce, în cea mai mare taină, a organizat acasă, între hotarele Austriei asupritoare, rezistența națională a poporului său, d. Toma Massaryk a plecat într'o rodnică pribegie în Elveția, Anglia, America și Rusia, pledând pretutindeni cu înșuflețire convingătoare cauza Cehoslovaciei independente, organizând grupuri de voluntari cehoslovaci și stăruind pe lângă guvernele aliate pentru recunoașterea viitoare Republici cehoslovace. Neobosit legionar al unui ideal de libertate, d. Toma Massaryk a dus misiunea sa la bun sfârșit, și, ajutat de generalul Stefanik și de d. Beneș, actualul ministru de Externe al Cehoslovaciei, a reușit să strângă sub acelaș steag o armată întreagă de refugiați cehoslovaci, și a obținut o recunoaștere unanimă a comitetului național alcătuit la Paris. Cehoslovacia a fost astfel o noțiune politică reală, înainte chiar de avea un punct de rezim în spațiu. Ideia biruitoare e mai puternică decât realitatea când ceasul acesteia a bătut.

În această eroică pribegie a sa, d. Toma Massaryk a fost în 1917 oaspele României la Iași și tovarășul de suferințe și de nădejdi comune al voluntarilor ardeleni la Kiew, deci unul din precursorii prieteniei de astăzi dintre România și țara vecină. Cel dintâi președinte al Republicii cehoslovace va primi omagiul binemeritat al patriei sale, pe care a știut s'o slujească altfel decât cu declarații de loialitate la Viena și cu îndemnuri de supunere către cehii săi. Noi salutăm această nobilă personalitate luptătoare, — luptătoare mai ales în numele unui elan de cultură, — în convingerea, că ea reprezintă una dintre cele mai impunătoare figuri ale umanității de astăzi.

MOISE NICOARĂ

Publicul și Opera

Dacă crearea instituției permanente de Operă națională a isvorât la noi dintr'o veritabilă trebuință sufletească, rezultat al unei cât de modeste educațiuni în priceperea dramei muzicale, organizarea ei este însă pentru mulți o chestiune de discutat.

În convorbirile dintre prietenii fervenți ai muzicii, și adeseori prin publicitate, s'au ridicat neîncetate valuri de protestare împotriva publicului care, după unii, nu ar încuraja așa cum s'ar cuveni, munca depusă de către apostolii masselor sonale de instrumente și voci omenesti, întrunite în chip de teatru muzical.

În Cluj, muzica se bucură de amiciții temeinice și neobosite prin rândurile intelectualității, și astfel, problema raporturilor dintre public și instituția de Operă, departe de a se trece uitării este totdeauna de-o arzătoare actualitate.

Intelectualitatea clujană, în afară de pasiunea ei perseverentă pentru arta sunetelor, da că poartămereu în ochi viziunea acestui așezământ de cultură, aceasta se datorește unui adânc simț de naționalism, vrednic și luminat înțeles. Grija ei pentru Opera română locală, pe drept cuvânt este animată de dureroasa impresie, cu care mai în tot decursul acestei stagiuni părăsea spectacolele lrice dela Teatrul Național: spectacole de săli goale, așa dar de-o exhibiție artistică grabită; în mod firesc, din absența publicului, dispoziția interpreților, fiind explicabil redusă.

Se întrebă toți, din ce parte s'ar putea dibui vinovatul, și păreri sunt împărțite. N'a trecut prea multă vreme de când presa ardeleană, la care s'a adăogit și o parte din cotidienele Capitalei, insera articole îngrijorătoare despre prăpastia ce se adâncește tot mai jalnică între activitatea Operii și publicul românesc local; de astădată se aduceau acuzații aceloră în mâinile cărora stau destinele milioanele cari se cheltuiesc pentru întreținerea templului de muzică ardelean.

Noi am crede necesar, ca mai înainte de a-se întărâta furtunile revoltei, să se stabilească un cinstit echilibru al responsabilităților. Să nu lovim prea crud nici într'o parte, nici în cealaltă.

Intrucât publicul poate să fie făcut răspunzător, de anemiază observată în activitatea Operii din cel mai cultural centru al Ardealului?

Ardealul este leagănul motivelor melodice ale muzicii noastre naționale. Toți aceia cari am deschis ochii în lumina vechei țărini românești, trebuie să recunoaștem, că ne-am mângâiat și cizelat simțul ritmic, prin admirabila bogăție ritmică a cântecelor din ținuturile ardelenesti.

Din stăruințele asociației corale din București, „Carmen“, inima plaiurilor din vechea Românie, se umpluse de inima obidită a melodiilor de pe plaiurile Ardealului.

Atunci am învățat toți să-i cunoaștem și să-i iubim pe reprezentanții compoziției muzicale de-aci, ca G. Dima, I. Mureșanu, I. Vidu, T. Brediceanu și atâți alții... Reuniunile corale ale Ardealului, rânduite într'o formidabilă expresiune de acorduri vocale, ne-au lăcrimat genele, în parcul Carol I din Capitală, cu prilejul expoziției jubiliare.

Dar Ardealul în avântu-i muzical nu este numai un ținut de inițiative generoase. Cași dincolo de Carpați, feciorii noștri sunt înzestrați cu glasuri de-o calitate europeană. Timbrul cald, culoarea desmierdătoare și intuiția muzicală a cântăreților români, de ani și ani s'au încrustat pe marmora celebrităților principalelor scene lirice ale lumii.

Unui public care înseamnă chintezența unui popor cu o înzestrare de muzicalitate așa de precisă, nu i-se poate găsi pricină fără o prealabilă cercetare. Ar exista vre-o explicație a faptului că clujenii vizitează greu, Opera locală?

* * *

Așezământul de Operă este o invențiune nouă în galeria instituțiilor statornice de cultură românească. Lipsiți de tradițiile de specialitate, odată cu noutatea întreprinderii și renunțând la importul străin, s'au ales la întâmplare, conducători de oarecare atmosferă muzicală, dintre cântăreții consumași sau șefii de orchestră în formație. Opera română atât cea din București cât și cea de aici, au luat astfel ființă sub forma celui mai evident diletantism.

Acel ochi fin, care să privească dintr'odată pe deasupra întregului ansamblu, ca să schițeze o linie unitară de expresiune artistică, nu am avut unde să-l ghicim.

Dintre conducătorii noștri de Operă, unii Țau prețuit mai mult strălucirea la rampă a vocilor cât mai impetuoase, alții au stăruit pentru rafinarea acordurilor orchestrale și cei crescuți în ideile mai noi de dramă muzicală, s'au concentrat în regizie, numai în regizie.

Se înțelege dela sine, că directorul de Operă, în aceste condițiuni, este un simplu diletant, începând o profesiune nouă și dacă nu am avut voința de-a suporta serviciile vre-unei capacități occidentale, pe directorul de operă complet format, trebuie să-l așteptăm în vremurile viitoare.

Spectatorii noștri stau în fața acestor manifestații artistice, îndoiți în semne de întrebare.

Puțini dintre ei sunt pregătiți pentru speculațiunile de montare modernă, prea puțini. încă sunt adâncitori ai tainelor orchestrale, ei sunt, însă, aproape toți, admiratori fanatici ai vocii umane.

La București s'a înțeles acest lucru, și în fiecare stagiune ansamblul cântăreților dela Teatrul Liric este înflorit cu nume strălucite de interpreți streini.

La Cluj, datorită nu știm carei îndărătnicii acute, se trece peste valoarea sunetelor vocale, privită ca unul din factorii de seamă ai Teatrului muzical, cu un dispreț destul de bizar.

La această neglijență inițială, publicul răspunde scurt și cuprinsător: nu se duce la Operă. Regretabil...

Căci nu sunt de ajuns cele câteva reputații strălucite ale cântului clujan pentru cari noi, dealtfel, avem o admirație neprecupețită: Lya Pop, Aca de Barbu, Fl. Ciurcu, C. Pavel, N. Apostolescu... Se abuzează de diletantismul liric...

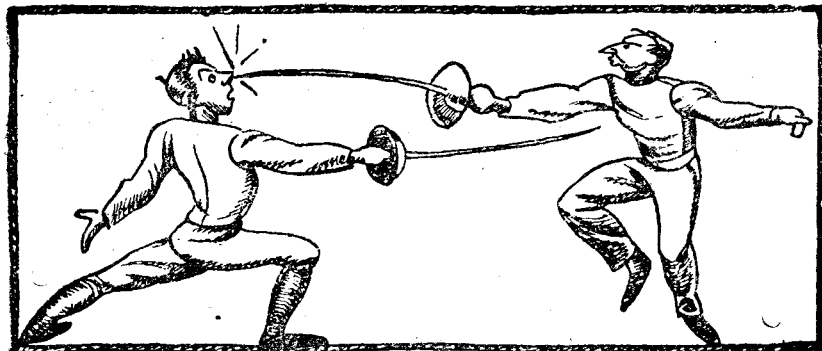
Ardealul este o țară a cântului, ardelenii vor cântec. Opera clujană s'a creiat pentru ei, să funcționeze pentru ei.

Fie, o cât mai serioasă atenție orchestrală, fie o cât mai minuțioasă regizie, dar să nu se treacă cu vederea că alcătuirea aceasta muzicală, de origine italiană, a fost născocită din farmecul vocilor meridionale.

Dacă fondurile nu sunt îndestulătoare pentru realizarea unor spectacole definitive de Operă, în nici-un caz, să nu se adumbrească tocmai ce este mai sugestiv în creațiunea teatrului muzical: vocea, pe care o găsim în gustul și nașterea, aproape a fiecărui român.

O distribuire rațională a cifrelor bugetare anuale, ar îngădui recrutarea elementelor de adevărată îndeletnicire profesională, și odată diletantismul înlăturat, Opera clujană ar intra iarăși în simpatia publică.

MIHAIL MUNTEANU

GAZETA RIMATA

Electorale...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Di Octavian Goga va candida
in alegerea dela Reghin.*

*Deci, vom avea'n curând răsboi
In fața tainicelor urne,
Cu severdani, cu tărăboi,
Și cu suspiciuni nocturne!...
S'aude trâmbița de-alarmă,
Stridentă, 'n lagărul advers ;
Orice cuvânt, de-acum, i o armă,
Și tai'e'n carne orice vers.*

*Vor năvăli, ca 'n Saturnale,
Tribunii dela Bădăcini
Cu 'nsuflețiri electorale
Și cu grăunțe din vecini.
Pe coarda elocvenței sale
Va sbârni Zosim Chirtop,
Cu toate corzile-i vocale
Va fi aco'o Cicio Pop*

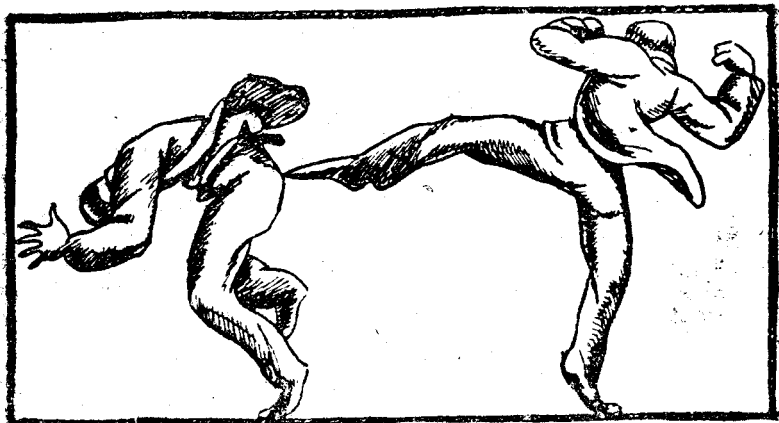
Duios și plângător ca mierla
În chip de rege din Sudan,
Se va abate dinspre Gherla
Preacuviosul popă Man.
Apoi, învesmântat în togă,
Solemn, va scrie Rozenhal:
— „Să nu s'aleagă, cumva, Gogă,
„Că-i un dezastru național”!

Și va veni la 'ncăerare,
Surâzător, într'un târziu,
Să 'ncerce-o mică pertractare,
Chiar șeful puterii, Maniu.
Când noaptea va cuprinde satul
El se va duce (unii zic)
Să violeze rezultatul...
Dar nu va viola nimic!

Pustii și sterpi îi vor fi pașii
Pierduți prin Reghinul Săsesc:
Acei care au cântat Clăcașii
N au fost uitați, — și birutesc!
Iar urna, pentru câți uitară
Porunca vremilor de-acum,
Va fi o urnă junerară,
De-asupra veșnicului drum...

VOICULEȚ VOTSECRET

agent electoral în Dealul Spirei, chemat
printr'o c. p. vine la domiciliu.

INSEMNAȚI

Supărarea concurenților. — Săptămăna trecută s'a petrecut un simplu fapt parlamentar, care a deslănțuit o spumoasă enervare în tabăra partidului național, nou și vechi. Cași cum, fără veste, cineva ar fi aruncat o găleată cu apă rece peste însuflețirea unui preludiu de fuziune corporală... Evenimentul, în jurul căruia s'a făcut atâta vâlvă, s'a desfășurat, cu toate acestea, în împrejurări foarte normale.

D. general Averescu, care, într'adevăr, n'a participat până acum la ședințele acestor Corpuri legiuitoare, s'a dus Sâmbăta trecută, pentru întâia oară, la Cameră. A cerut cuvântul și a întrebat pe d. Ion I. C. Brătianu, dacă guvernul înțelege să-și îndeplinească angajamentul luat la începutul acestei sesiuni, prezentând Parlamentului, fără întârziere, legea electorală și reforma administrativă, cele două proiecte cu cari se încheie activitatea legislativă indicată de noua Constituție. Întrebarea dlui general Averescu

avea un înțeles lămurit și un scop bine precizat. Partidul poporului, ai cărui reprezentanți din Cameră și din Senat s'au abținut până acum dela debaterile și dela scandalurile parlamentare, hotărâse mai demult să renunțe, vremelnic, la această atitudine, pentru a discuta legea electorală, pe temeiul căreia se vor face alegerile viitoare și reforma administrativă, cu ajutorul căreia guvernul de mâine va avea să administreze țara. Cele două proiecte întârziind, șeful partidului poporului a crezut că e foarte firesc, să se ducă la Cameră și să obțină o lămurire în această privință din partea dlui președinte al Consiliului.

Dar, dacă d. general Averescu s'a arătat mulțumit cu declarația dlui Ion I. C. Brătianu, — care a răspuns că guvernul își va respecta toate angajamentele, — nu s'a întâmplat tot astfel cu mata-orii partidului național. Prin oratorii săi și prin gazetele sale, — căci acestea sunt acum mai nume-

roase decât partizanii, — partidul național, ajutat de subșirica sa ramură argetoianistă, s'a repezit să protesteze împotriva „*înscenării mizerabile,*” împotriva „*atentatului anticonstituțional*” și împotriva „*ticăloșiei Averescu-Brătianu,*” care, nici mai mult nici mai puțin, însemnează „*agonia oligarhiei...*” Vorbele mari au fost puse din nou în circulație, și cele mai delicate ofense au pornit spre șeful partidului poporului, care, dintr'odată, a devenit pentru ziarele dlui Iuliu Maniu, această mimoză a stilului epistolar, „*o mîmie din vestitul muzeu al lui Braun.*” În suspomenitele coloane am văzut de altfel răsărind și o nouă teorie parlamentară, după care întrebarea pe care d. general Averescu a pus-o în Cameră, „*s'ar fi putut transmite prin telefon sau printr'o simplă scrisoare...*” Parlamentul, după cum se știe, e rezervat numai pentru pîruială.

Supărarea dlui Iuliu Maniu nu e tocmai de neînțeles. Fostul președinte al Consiliului dirigent, care a repetat încă odată, solemn, că partidul național nu recunoaște legiferarea Parlamentului actual, nu aprobă decât un fel de opoziție, aceea a negațiunii, și n'are decât o formulă pentru viitor: *tabula rasa*. Orice altă atitudine îi displace profund, și orice sentiment de grijă pentru consolidarea statului român i se pare încă o conspirație de trădare, pusă la cale cu ajutorul partidului liberal. A, dăcă d. Iuliu Maniu s'ar fi înțeles acum cinci ani cu d. Ion I. C. Brătianu, sau numai acum trei ani cu d. Al. Constantinescu, lucrurile s'ar fi petrecut altfel, se n'lelege. Dar așa, pentrucă partidul național grație politice sale de izolare e amenințat cu o nouă perioadă de opoziție, el își ia toate măsurile din vreme, ca să poată striga mâine, că revenirea dlui general Averescu la cârma țării, impusă de forța împrejurărilor, n'a fost

decât o nouă uneltire a oligarhiei. A oligarhiei, din care nu face parte, firește, nici d. Alexandru Vaida, nici d. C. Argetoianu, nici d. Gr. N. Filipescu, nici d. M. Gh. Cantacuzino...

Supărarea concurenților, prin urmare, e explicabilă. Nu ne vom mai ocupa multă vreme cu ea. Un singur amănunt ne interesează. Am vrea să știm, dacă și d. N. Iorga aprobă intru toate angajamentul întărit d. Iuliu Maniu în ședința de Sămbătă a Camerei? Nu recunoaște nici de d. N. Iorga legiferarea actualului Parlament? Se declară și dsa pentru *tabula rasa*? Ar fi bine să se știe, nu de alta, dar să cunoaștem și noi programul de viitor al junelui partid fuzionat.

Alegerea dela Reghin. — D. Octavian Goga va candida la alegerea parțială dela Reghin.

Mai înainte chiar, ca această candidatură să fie anunțată, d. Albert Honigman s'a și declarat, prompt și conștiincios, împotriva ei. Dinspre partea aceasta, prin urmare, știm la ce ne putem aștepta. Vrednicul nepot al cantorului din Târgul-Cucului, care și-a încrojit repede o suspectă competență în problemele ardelenesti, ne combate din motive curat naționale. și dintr'un legitim patriotișim local. Cuprins de o iubire fanatică pentru soarta partidului național, cu care printr'o misterioasă alchimie s'a identificat, d. Albert Honigman s'a închis cu cheia în biroul său din strada Sărindar, a tras obloanele cu grijă, și dela adăpostul acestei retrageri prudente, interzice directorului *Țării Noastre* accesul în Ardeal. O țară, pe care acesta din urmă n'o cunoaște decât din auzite, cu care n'a avut decât vagi legături de excursionist, și în care e tot atât de puțin cunoscut, ca, de pildă, gramatica română în redacția ziarului *Lupta*.

D. Albert Honigman a fost însă, ca totdeauna, numai un precursor. La fața locului vor descinde, probabil, și alți adversari ireductibili, cari consideră drept o primejdie mortală, — pentru ei, firește, — intrarea în Parlament a dlui Octavian Goga. Iși vor declara, deci, fără întârziere, vrăjmășia lor hotărâtă: mai întâi popa Man dela Gherla, — din motive intelectuale; apoi d. Romul Boilă, fost comisar de alimentație, — din motive morale; apoi d. dr. Aurel Dobrescu, — din motive, bineînțeles politice; și cu ei tot pâlcul de severdani ai partidului național, specialiștii în răgușală electorală și în spargeri de urnă, cari își vor pune în funcțiune coardele vocale pentru a combate, sbierând, o candidatură care ar trebui să vorbească prin ea însăși. Lupta va fi interesantă. Ea va dovedi destul de limpede, că legenda monopolului politic al dlui Iuliu Maniu în Ardeal trebuie aruncată cât mai de grabă în oadaia cu vechituri.

Urnă, de data aceasta, nu va fi o cutie cu surprize, asupra căreia să poată opera prestidigitatia guvernamentală, dar nici o ladă goală, fără stăpân, pe mâna unor vulgari vânturători de vorbe.

D. N. Iorga și revoluția. — La Paris, unde se găsește în momentul de față și de unde își trimite pe cărți poștale ilustrate articolele pentru *Neamul Românesc*, d. N. Iorga urmărește cu o admirabilă dezinteresare (cuvântul, fiți atenți, are două înțelesuri) pregătirile de nuntă în vederea apropiatei fuziuni. Șeful partidului naționalist democrat (atâta vreme cât acesta mai există) nu va fi însă, după cât se pare, nici ginere, nici naș, nici martor, mulțumindu-se să joace, în chip de președinte onorific, rolul rudei îndepărtate (altă vorbă cu două

f.țe) care nu interesează decât din punct de vedere al moștenirii.

Totuș, d. N. Iorga ține atât de mult la fericirea tinerei căsnicii, — unde nu i s'a rezervat niciun rol activ — încât amenință de-adeptul cu revoluția, dacă Regele nu va chema la guvern nouă gospodărie politică Argetoianu—Maniu . . . Dl. N. Iorga și revoluția! Nu e nevoie să spunem, că nu credem în asemenea apropieri nepotrivite. Este cași cum ai spune: d. Csicsó Pop și Apollon din Belvedere, sau: d. Iuliu Maniu și sintaxa limbei române, sau: d. Sever Dan și versul spondeu . . . Nu credem, pentru că d. C. Argetoianu s'a rostit demult, și cu o prevestitoare competență psihologică, asupra acestui inofensiv subiect. Într'o memorabilă ședintă a Camerei (răsfoiți colecția „Monitorului Oficial“) fostul ministru de Interne s'a pronunțat precis, că „d. N. Iorga se joacă cu ideile revoluționare cum se joacă copiii cu lumânarea“.

Și de data aceasta, d. N. Iorga va ține, cum s'ar zice, lumânarea. Ei și? Parcă această nouă jucărie are să fie mai amenințătoare decât cea de-atunci? Să nu se îngrijoreze nimeni; dinspre partea aceasta vom continua să dormim liniștiți. . .

Fără contra candidat! — Gazetele partidului național, ciripindu-și cuvintele lor comentarii în jurul alegerii de deputat dela Reghin, au găsit argumentul decisiv, cu care să anihileze șansele de reușită ale d-lui Octavian Goga. Senzaționala descoperire iată-o: partidul liberal nu candidează la Reghin! Și, pentru ca subînțelesul acestei abțineri să iasă mai mult în evidență, neadormiții cenzeni adaugă: în schimb, nici partidul poporului nu candidează la alegerea de senator dela Gôrj! Dovada complicității, prin urmare, e făcută!.. Din întâmplare, logica adver-

sarilor noștri suferă de un mic defect de frumusețe. Adică, nu e tocmai adevărat că partidul poporului nu candidează la alegerea de senator dela Gorj; dimpotrivă, el se prezintă în această bătălie electorală cu cei mai mulți sorși de isbândă. Deci, reciprocitatea nu există.

E adevărat însă, că partidul liberal nu va lupta în alegerea dela Reghin, unde d. Octavian Goga va avea să înfrunte numai formidabila personalitate a d-lui Nișescu (Voicu) dela Brașov. Apreciind cum se cuvine valoarea aritmetică a propriului său fruntaș, presa d-lui Iuliu Maniu e de părere, că directorul *Țării Noastre* va fi ales *fără* contra-candidat. Cu alte cuvinte, d. Octavian Goga se prezintă în fața urnelor sprijinit de partidul liberal...

Cântecul îl cunoaștem, nu strălucște prin noutate. Dar mai știm și alteceva. Ne aducem foarte bine aminte, că același guvern al d-lui Ion I. C. Brătianu n'a pus contra-candidați în alegerile generale trecute, nici d-lor Iuliu Maniu, Alexandru Vaida, St. Csicsó Pop, etc., ceea ce ar însemna, că toți acești ireductibili opozanți au fost aleși din mila cărmuirii actuale. Mai mult decât atât, urmând aceeași demonstrație am putea să susținem, că noi înși-ne am dăruit nu demult, ca adversari, un mandat de deputat d-lui Iuliu Maniu. Nu glumim deloc. În alegerile din primăvara anului 1920, prezidate de guvernul d-lui general Averescu, partidul poporului, nu numai că n'a pus contra-candidat d-lui Iuliu Maniu, dar s'a văzut nevoit să facă o propagandă „in extremis“ în favoarea fostului președinte al Consiliului dirigent, — vă rugăm să nu radeți, — pentru a evita situația, oarecum neplăcută din punct de vedere național, ca cercul electoral al Albei Iuliei să trimeată în Cameră un deputat comunist. Numai așa d. Iuliu Maniu a învins pe

cismarul Crețu, într'o luptă de doi înși, cu majoritate de cinci voturi. Faptul s'a consumat intocmai și vă invităm să-l controlați.

Dar, se va zice, guvernul actual va face mai mult chiar, de dragul unui succes al partidului poporului. Guvernul actual nu se va mărgini numai la o abandonare a câmpului de bătaie, — ceea ce, va recunoaște fiecare, nu e mare lucru, — ci va da ordin sever, categoric și cifrat, să se fure urnele pentru d. Octavian Goga... Această inteligență bănuială ne sugerează o reflexie, pe care am dori s'o vedem transformându-se în dicton. — C ne poate să fure pentru el însuș, am zice noi, nu riscă să fure pentru altul...

Suntem convinși, că dând aceste lămuriri, n'am isprăvit încă. Vom continua totuș, până când idioata legendă va amuți, ca atâtea altele. În această direcție ne-am creat o modestă specialitate.

Abilități întârziate. — D. Alexandru Vaida a acordat deunăzi corespondentului ardelean al unei gazete din Capitală o formidabilă convorbire de opt coloane mari de tipar. Nu știm, dacă imprudentul gazetar a scăpat teafăr de pe urma acestei grele încercări la care l-au supus patronii săi. Să nădăjduim, că totul s'a redus la o trecătoare amețeală...

Noi, ca să ne mărturisim sincer slăbiciunea, n'am reușit să suportăm până la capăt interminabila proză. Nu ni se pot cere, în mod inutil, asemenea acte de bravură. Aruncându-ne ochii asupra grămezilor de titluri, am observat, totuș, că d. Alexandru Vaida se ocupă, pe vreo două coloane și ceva, de chestiunea studențească. Două coloane și ceva, — nu e o primejdie de moarte. Am cetit. Bunul amic al fabricii de piele „Renner,“ și al altor asemenea instituții culturale și filan-

tropice, a devenit ca prin farmec un mare aderent al tineretului universitar. De vreme ce „chestiunea antisemită,” cum îi zice dumnealui, nu mai face parte din cuprinsul celor zece puncte ale programului de revendicări studențești, se ia de piept cu profesorii, repetă pentru a cincizecea oară în viața sa anecdota cu vârful baionetei și cu celebrul Metternich, și, ca să încheie pledoaria printr'un gest elegant, injură pe toți membrii Senatului universitar din Cluj, închipuindu-și că astfel se face plăcut studențimei. D. Alexandru Vaida, lăsând de o parte în mod voit substratul național al fierberei din Universitățile noastre, unde elementul românesc e amenințat să rămână în minoritate, rezumă toată mișcarea la un simplu conflict între dascăli și elevi, luând, cum s'ar zice, partea acestora din urmă.

Abilitatea dlui Alexandru Vaida e țesută cu odgonul. Ferițitul încasator de tantieme al atâtor întreprinderi străine, unde ocrotește cu numele său o expansiune economică nu totdeauna prietenoasă față de neamul românesc, are la îndemână un mijloc foarte simplu pentru a-și dovedi simțămintele sale față de sbuciumul unor viitori cetățeni, îngrijorați de năvala generală a oaspeților nepoftiți. Mijlocul nu e greu de ghicit. Recunoaștem, că e mai greu de pus în practică. Pentru ce nu renunță d. Alexandru Vaida la rolul său de paravan al fabricii de piele „Renner,” și la celelalte consilii de administrație, unde încasează pe nemeritate bani grei, împrumutându-și iscălitura voivodală unor afaceri nu totdeauna curate, din punct de vedere românesc? Așunci, da, am mai crede și noi în sinceritatea unui exces de zel, care, deocamdată, rozav miroase a demagogie.

D. Alexandru Vaida realizează, până atunci, într'un chip cu totul ciudat,

dictonul: „Să nu știe dreapta ce face stânga.” Cu dreapta bate pe studenți pe umăr, în chip de încurajare; cu stânga se prezintă la ghișeurile minoritare, pentru recunoștința serviciilor aduse. Și nimeni nu vede, nu aude și nu simte... Bună țară!

„Macbeth” la Teatrul național din Cluj. — Reprezentarea lui „Macbeth”, în condițiuni atât de occidentale, pe scena Teatrului național din Cluj, a fost pentru publicul dela noi încă o dovadă multumitoare, că năzuința spre înaltele culmi ale artei sporește mereu în tânărul templu al Thaliei ardelenesti. „Macbeth” este tragedia crimei, după cum „Othello” este tragedia geloziei iar „Hamlet” aceea a îndoielii. Cu înțelegerea sa aleasă de măster al versului, d. Zaharia Bârsan a jucat rolul ambițiosului general prăbușit în prăpastia plină de fantome a remușcării, așezând într'un elocvent contrast șovăiala din preajma celui dintâi omor săvârșit de Macbeth și rostogolirea sa fără întoarcere pe povârnișul sângeros al fără-de-legilor. Autorul „Trandafirilor roșii,” care e un actor cu impresionantă atitudine tragică, poate fi socotit printre pușinii noștri artiști dramatici pe ai căror umeri hlamida regală nu pare o ridicolă pelerină, și a cărui viziune cuprinzătoare e în stare să se avânte subțit furtuna unei pasiuni fără hotare. Pe Macbeth l-a conceput în linii largi și cuprinzătoare, covârșindu-l cu marea grozăvie a destiniului ticălos al aceluia. A fost un maritat triumf, al unor și mai satisfăcătoare posibilități. Lady Macbeth a fost dna Olimpia Bârsan, care cu glasul său minunat de clar și cu fireasca sa prestanță, a obținut sincere ovații. Montarea, datorită dlui Constantin Pavel, director de scenă al Operei române, s'a arătat demnă de orice alt teatru de seamă. Trupa obișnuită a „Națio-

nalului" din Cluj a făcut tot cecece i-a stat în putință pentru a asigura un bun ansamblu, și, cu mici excepții, a reușit. Astfel, lupta a fost câștigată, iar publicul, adversar recunoscător, s'a lăsat cucerit.

La telefon. — Reverendisimul, clarisimul și monsegniorul director al *Unirii* din Blaj ne chiamă la telefon, ca să ne spună într'un suflet, că avem toate libertățile posibile. Avem chiar și libertatea să ne placă discursurile rostite de parlamentarii gr.-catolici cu prilejul înființării Patriarhatului ortodox. Avem chiar și libertatea să dorim, ca să înceteze odată frecările și neînțelegerile confesionale, cari la nici-o întimplare nu ajută la consolidarea statului român. Discursul părintelui Dăianu, un fruntaș al bisericii române unite, desigur mai fruntaș decât telefoanistul dela *Unirea*, l am socotit ca pe un semu că dorința aceasta nu e irealizabilă și că vremile pe cari le dorim nu sunt prea îndepărtate. Dacă la 22 Februarie, când fără „nihil obstat" am îndrăsnit să ne exprimăm această dorință, am fi cunoscut și discursul Dnii Iuliu Maniu, pe care să zicem că l am fi socotit sincer, satisfacția noastră ar fi fost doindită.

Dealtfel, în chestiunea ridicării mitropolitului Miron la rangul de Patriarh, gazeta *Unirea*, care nu face numai propagandă religioasă ci și foarte aprinsă politică de partid, a avut o atitudine hotărât provocatoare, pe care din motive ușor de înțeles n'am relevat-o aci. A n preferat să fim vinovați de îngăluință... Dar, pentru că cei cari au greșit nu au măcar prudența de a tăcea și pentru că le mai arde și de ironii, vo n spune acum, că mult dorita pace confesională nu se obține spunându se despre un mare eveniment al bisericii ortodoxe, ca acela al in-

ființării Patriarhatului român, că este „un fapt absolut insignifiant". *Unirea* ar putea să-și cultive și mai departe părerile sale despre binefacerile legăturilor spirituale cu Roma, fără să jicnească cu disprețul său, o sărbătoare națională a paisprezece milioane de români.

Sunt lucruri simple și firești, cari nici măcar nu mai au nevoie să fie spuse la telefon!

NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

BISERICA ROMÂNĂ ȘI NOUA EI ORGANIZARE de Ioan Gh. Savin, *inspector general în ministerul Cultelor și Artelor. București, 1925. Prețul 20 lei, 101 pagini.*

Volumul dnu Ioan Gh. Savin poate fi socotit ca o prețioasă contribuție la însemnata problemă a reorganizării bisericii ortodoxe, într'ă vreme când oficialitatea însăș pregătește un proiect de unificare a acesteia. Autorul examinează cu o îndrăzneală sinceritate relațiile dintre Biserica și Stat, scoțând la iveală raportul de colaborare pe care-l revendică interesele noastre naționale. Sunt trecute în revistă aproape toate chestiunile speciale: ca salarizarea preoților, activitatea socială a bisericii, reforma învățământului teologic și celelalte. Dar cecece ni se pare mai semu de reținut din lucrarea dnu I. Gh. S. este chipul în care d-sa privește năzuința spre autonomie a bisericii. Problema independenței acesteia nu e în primul rând cea materială, ci cea culturală. Nu bănci eparhiale și institute de venituri bănești, ci în primul rând seminarii, facultăți și internate confesionale. Autonomia are un singur corespondent, cultura.